Interpretace práva

Miloš Večeřa Právní nauka I

Interpretací se rozumí duševní proces, v němž subjekt interpretace postihuje **skutečnost**, u práva **obsah právní normy**.
Z hlediska logicko-sémantického - udělování významu znakům. Právní jazyk.

Nauka o interpretaci - **hermeneutika**.
Hermeneutický horizont - historický horizont doby vzniku (interpretace ex tunc) a aktuální role norem (ex nunc).
Hermeneutika přesahuje logicko-sémantického přístup.
Nejstarší definicí intepretace práva Celsus: Poznat zákony, to neznamená pamatovat si jejich slova, ale poznat jejich sílu a moc (resp. působení).
Interpretace práva se rozvíjí od 11. st. na italských univerzitách - glosátoři

Účel interpretace: 1. praktický, 2. vědecký, 3. pedagogický.

Při interpretaci práva se zejména zjišťuje:

a) **význam** normativního ustanovení,

b) jeho **smysl** a cílová zaměřenost,

c) jeho **místo** v systému práva.

Objekty (předměty) interpretace:

1. Primární – právní normy psaného práva;
2. Sekundární – právní listiny, statuty, smlouvy, akty aplikace práva, judikáty, dobré mravy, právní obyčeje, jiné právně významné projevy – výpovědi, chování, písemnosti, právní úkony apod.

Interpretace pro realizaci práva

1. Pro aplikaci:

- V kontinentálním systému k subsumpci (podřazení) konkrétního případu pod právní normu.
- V angloamerickém k analogii hledání podobného případu řešeného precedentem.

2. Pro tvorbu práva k jednotnosti právního systému.

Při interpretaci jsou důležité **3 proměnné**:

1. Text zákona;
2. Úmysl (záměr) zákonodárce;
3. Účel, smysl (duše) zákona.

Interpretace:

1. Správná;
2. Vadná a to: a) dezinterpretace nebo b) falzifikace;
3. Tendenční.

Vadnost interpretace:

a) v osobě interpreta,
b) důvody mimo interpreta.

3 možné situace interpretace:

a) nevzniknou pochybnosti, postačí jazykový výklad
   - poznávací charakter,
b) odstranění pochybnosti za pomoci interpretačních pravidel
   - poznávací a hodnotící charakter,
c) musíme volit z několika alternativ → poznávací a hodnotící charakter a rozhodovací činnost = akt interpretace práva.

Metody interpretace práva

Způsob myšlenkového postupu k objasnění významu právní normy.

Rozlišujeme metody výkladu:

1. Standardní – nevyhnutelná součást interpretačního postupu:

a) jazykový,
b) logický,
c) systematický.

2. Nadstandardní – doplňkové:

a) historický,
b) teleologický,
c) komparativní .

Metoda jazykového výkladu

lexikální význam slov, etymologie slov, sémantika, gramatika, stylistika

Zásady:

1. z obecného základu spisovného jazyka
2. legální definice,
3. navazujeme na ustálenou judikaturu a právní praxi,
4. pojmy nelze převádět z jednoho odvětví do druhého mechanicky,
5. technické, biologické či jiné odborné výrazy dle příslušné vědy.

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 4. 2. 1997, sp. zn. Pl. ÚS 21/96:

„Je nutno rozlišovat případy, ve kterých lze soulad ustanovení právního předpisu s ústavním pořádkem zabezpečit jeho ústavně konformní interpretací a kdy tak učinit nelze a je nutno přistoupit k jeho zrušení. ***Soud přitom není absolutně vázán doslovným zněním zákonného ustanovení, nýbrž se od něj smí a musí odchýlit v případě, kdy to vyžaduje ze závažných důvodů účel zákona, historie jeho vzniku, systematická souvislost nebo některý z principů, jenž mají svůj základ v ústavně konformním právním řádu jako významovém celku.*** *Je nutno se přitom vyvarovat libovůle; rozhodnutí soudu se musí zakládat na racionální argumentaci.“*

K žádosti o milost odsouzence k smrti znělo carovo vyjádření takto: „*Omilostnit nelze, popravit!*“. Carevně bylo odsouzence líto a tak text carova vyjádření před odesláním trochu pozměnila posunutím čárky: „*Omilostnit, nelze popravit!* “

Přinést Karlovi knihy versus
Přinést Karlovy knihy

Metoda logického výkladu

Vychází z a) logiky výrokové,
b) logiky normativních vět.

Základní argumenty právní logiky:

1. Argumentum a contrario (důkaz z opaku);
2. Argumentum per eliminationem (důkaz vyloučením);

Argumentum a fortiori:

3. Argumentum a maiori ad minus (úsudek od vyššího k nižšímu, resp. od většího menšímu);
4. Argumentum a minori ad maius (úsudek od nižšího k vyššímu, resp. od menšího k většímu);
5. Argumentum a simili (resp. per analogiam) - důkaz podobností;
6. Reductio ad absurdum (důkaz dovedením do absurdních důsledků),resp. reductio ad impossibile (důkaz dovedením do nemožných důsledků);
7. Argumentum a silentio legis (mlčení zákona = legální licence).

Metoda systematického výkladu

Nejčastější používaná pravidla:

- lex superior derogat legi inferiori (povinnost chovat se podle právní normy mající vyšší právní sílu),
- lex posterior derogat legi priori (povinnost chovat se v souladu s později stanovenou právní normou,
- lex specialis derogat legi generali,
- postup podle preambulí, úvodních článků,
- podle umístění právní normy v právním předpisu, podle nadpisu, derogací.

Metoda historického výkladu

Z okolností vydání předpisu se usuzuje na jeho účel.

V úvahu bereme:
- proč byl akt vydán,
- co bylo jeho vydáním sledováno,
- jaké byly společenské podmínky jeho vydání.

Zdrojem jsou důvodové zprávy, diskuse v parlamentu, dobový tisk apod.

Metoda výkladu teleologického (účelového)

Tážeme se nejen po účelu právní úpravy (ratio legis) ve vztahu k původnímu úmyslu zákonodárce, ale i po tom, k čemu právní úprava slouží v dnešních podmínkách, k čemu tady vůbec dnes je.

Metoda komparativního výkladu

Srovnáváme právní úpravu s právní úpravou:
- v jiných národních právních řádech,
- ve dřívějších obdobích (historická komparace).

Dělení výkladu podle toho, kdo podává výklad

a) výklad autentický,
b) výklad legální,
c) výklad oficiální (služební, interní),
d) výklad orgánu aplikujícího právo,
e) výklad při uplatnění přezkumné činnosti,
f) judikatura (zejm. stanoviska) nejvyšších soudů,
g) výklad Ústavního soudu,
h) doktrinální výklad,
ch) výklad právní praxe,
i) výklad laický.

Dělení výkladu podle rozsahu:

a) Výklad doslovný (adekvátní);

b) Výklad zužující (restriktivní);

c) Výklad rozšiřující (extenzívní).

Dělení výkladu podle dosahu výkladu

a) obecným (rodičovská péče),
b) kasuistický - jen k určitému okruhu případů (matky s dětmi),
c) individuální – konkrétní případ.

Ústavně konformní výklad

Z formálního hlediska představuje ústava základní a nejvyšší pramen vnitrostátního práva. Jednoduché zákony i podzákonné právní předpisy je třeba interpretovat v souladu s ústavními normami.

Ústavní soud ČR v nálezu sp. zn. 48/95 vyslovil : „*V situaci, kdy určité ustanovení právního předpisu umožňuje dvě různé interpretace, přičemž jedna je v souladu s ústavními zákony a mezinárodními smlouvami podle čl. 10 Ústavy České republiky a druhá je s nimi v rozporu, není dán důvod zrušení tohoto ustanovení. Při jeho aplikaci je úkolem soudů interpretovat dané ustanovení ústavně konformním způsobem.*“

Eurokonformní výklad

Právo EU má nadnárodní (supranacionální) povahu. Eurokonformním výkladem označujeme povinnost soudů členských států EU vykládat a aplikovat vnitrostátní právo v souladu s evropským právem. Aplikační přednost.

Institut řízení o předběžné otázce.

Mezinárodně konformní výklad

Česká republika se ve své Ústavě přihlásila k závazkům, které pro ni vyplývají z mezinárodního práva. V Ústavě je stanovena vázanost soudců zákonem a mezinárodní smlouvou. To se týká zejména mezinárodních smluv o lidských právech. Ústava ČR v čl. 10 stanovuje aplikační přednost mezinárodních smluv před vnitrostátními zákony.

Výkladové direktivy občanského zákoníku

(č. 89/2012, účinný od 1. 1. 2014)

§ 2: (*1) Každé ustanovení soukromého práva lze vykládat jenom ve shodě s Listinou základních práv a svobod a ústavním pořádkem vůbec, se zásadami, na nichž spočívá tento zákon, jakož i s trvalým zřetelem k hodnotám, které se tím chrání. Rozejde-li se výklad jednotlivého ustanovení pouze podle jeho slov s tímto příkazem, musí mu ustoupit.*

(2) Zákonnému ustanovení nelze přikládat jiný význam, než jaký plyne z vlastního smyslu slov v jejich vzájemné souvislosti a z jasného úmyslu zákonodárce; nikdo se však nesmí dovolávat slov právního předpisu proti jeho smyslu.

(3) Výklad a použití právního předpisu nesmí být v rozporu s dobrými mravy a nesmí vést ke krutosti nebo bezohlednosti urážející obyčejné lidské cítění.

Občanský zákoník

K dotváření soukromého práva

§ 10

(1) Nelze-li právní případ rozhodnout na základě výslovného ustanovení, posoudí se podle ustanovení, které se týká právního případu ***co do obsahu a účelu posuzovanému právnímu případu nejbližšího.***

(2) Není-li takové ustanovení, posoudí se právní případ podle ***principů spravedlnosti a zásad, na nichž spočívá tento zákon,*** *tak, aby se dospělo se zřetelem k zvyklostem soukromého života a s přihlédnutím k stavu právní nauky i ustálené rozhodovací praxi* ***k dobrému uspořádání práv a povinností.***

Děkuji za pozornost